

ה' תמיד רוצה לתת לנו את הארץ

לעמון ומואב ה' נתן את הארץ פעם אחת, ולא ממשיך לתת להם אותה כל הזמן. לכן כאשר כובשים מהם את הארץ היא כבר לא שלהם. לעומת זאת לישראל ה' רוצה לתת את הארץ כל הזמן, ולכן גם כאשר כובשים מאיתנו את הארץ - היא עדיין שלנו

שלום לידידינו היקרים!

התורה מדברת בפרשתנו ובפעמים רבות על כך שאנחנו נכנסים לארץ כי ה' הבטיח לנו את הארץ. לעומת זאת כאשר ה' לא רוצה שנכבוש את ארץ בני מואב וארץ בני עמון, כי הם ירושה להם מלוט אביהם – הוא לא אומר זאת לבני עמון ומואב, אלא אומר זאת לנו, לבני ישראל. למה לבני ישראל ה' אומר שהם נכנסים לארץ ירושתם, ולבני עמון ומואב הוא לא אומר זאת?

מי אמר שארץ ישראל עדיין שלנו?

חכמינו אומרים (ומובא ברש"י הראשון בתורה) שאם הגויים יאמרו לנו שאנחנו לסטים, כי כבשנו את ארץ ישראל, נאמר להם שכל הארץ של הקדוש ברוך הוא, וכשהוא רצה נתן להם את הארץ, וכשהוא רצה הוא נטל מהם ונתן לנו. רואים מכאן שכאשר עם מסויים יושב במקום מסויים, זה מראה על כך שה' רוצה לתת לו את אותו המקום, וכאשר כבשו את המקום הזה ממנו, זה מראה שה' כבר לא רוצה לתת לו את אותה הארץ שהוא ישב בה.

הדברים אמורים גם במקומות בהם התורה אומרת במפורש שזהו מקום שה' נתן אותו ירושה לאותו עם:

בפרשתנו מסופר שה' מצווה את בני ישראל לסוב את ארץ מואב ואת ארץ בני עמון ולא להילחם איתם, כי הארצות הללו ניתנו בירושה לבניו של לוט. אבל אף על פי כן, את ארץ מואב שסיחון כבש מיד מלך מואב הראשון – לא נאסר על בני ישראל לכבוש, שכן "עמון ומואב טהרו בסיחון". מה שסיחון כבש כבר לא נקרא ארץ מואב, ומותר לבני ישראל לכבוש זאת.

לאור זאת מתעוררת השאלה: ה' נתן לנו את ארץ ישראל בירושה מאבותינו אברהם יצחק ויעקב, אלא שבשל חטאינו גלינו מארצנו ונתרחקנו מעל אדמתנו. אם כן – מי אמר שהארץ עודנה שלנו? אולי כשם שכשה' רצה הוא לקח לעמי כנען את הארץ, והיא לא שלהם יותר, כך כאשר הוא רצה הוא לקח לנו את הארץ, והיא כבר לא שלנו?

אבל באמת יש הבדל בין הדרך שבה ה' נותן את ארץ מואב למואב ואת ארץ עמון לעמון, לבין הדרך שבה ה' נותן לנו את ארץ ישראל.

נתינה של ארץ ונתינה של רצון

בפרשה הקודמת נכתב כאן שכהקדמה לפרשיית גבולות הארץ התורה מצווה אותנו לרדוף ולשרש אחרי עבודה זרה ועובדיה, ולדאוג שהם לא יהיו בארץ (בשונה מחוץ לארץ, ששם אנחנו לא מצווים על כך). הסיבה לכך היא שכאשר ה' נותן לנו את הארץ, הוא מצווה אותנו שהארץ הזו תהיה ארץ ה', ולכן היא צריכה להיות נקיה מעבודה זרה. כלומר ה' נותן לנו את הארץ, ובכך הארץ היא הארץ שלו. לעומת זאת כאשר ה' נותן לבני עמון ומואב את ארץ עמון ומואב – הוא לא נותן להם אותה מתוך ציפיה שהם יעשו את הארצות שלהם לארץ ה'.

ממילא כך זה גם מהצד השני, מלמטה: עמון ומואב לא שמחים בארצם כי זוהי הארץ שה' נתן להם, אלא שמחים שיש להם ארץ. לעומת זאת בני ישראל שמחים בארצם כי זוהי הארץ שה' נותן להם, והם מקבלים עליהם את המצווה לשרש אחר עבודה זרה בארץ ישראל, על מנת שהארץ תישאר ארץ ה'.

כאשר ה' נותן לבני עמון ומואב את ארצם, הוא עושה זאת כהכרת טובה ללוט (על כך שהוא שתק כאשר אברהם אמר על שרה "אחותי היא"), ובכך שהוא נתן להם את הארץ הוא 'יצא ידי חובת' הכרת טובה ללוט אביהם. לכן ה' אומר לבני ישראל לא להילחם עם עמון ומואב, ולא אומר זאת לבני מואב. כי ה' נתן לעמון ומואב את הארץ, אבל הוא לא אמר שלא יקחו להם אותה. בני ישראל לא יקחו לעמון ומואב את הארץ, כי הם באי כחו של ה' שנתן להם את הארץ. אבל סיחון כן יכול לכבוש מהם את הארץ, ולא יהיה בזה סתירה לכך שה' נתן את הארץ להם. כלומר ה' נתן לעמון ומואב את ארצם כנתינה חד פעמית, ולא כנתינה מתמשכת.

לעומת זאת את ארץ ישראל ה' נתן לבני ישראל כי הוא רוצה לתת להם את הארץ, ובני ישראל שמחים בארץ כי ה' רוצה לתת להם אותה. כלומר עיקר מה שה' נותן לבני ישראל ומה שבני ישראל מקבלים מה' זה שה' רוצה לתת להם את הארץ. בני ישראל לא רוצים את הארץ בפני עצמה, אלא רוצים שה' ירצה לתת להם את הארץ, וממילא מה שה' נותן להם זה לא את הארץ בפני עצמה, אלא את הרצון שלו לתת להם את הארץ. ממילא הנתינה היא לא נתינה חד פעמית אלא היא נתינה מתמשכת. אם ה' היה נותן לבני ישראל את הארץ באופן חד פעמי – פירושו של דבר שבני ישראל נשארים עם הארץ ולא עם הרצון של ה'. אבל ה' רוצה לתת לישראל את הארץ כך שהם לא יקבלו רק את הארץ, אלא גם ובעיקר את הרצון שלו לתת להם את הארץ, וזה גם מה שישראל רוצים. ממילא הנתינה היא לא נתינה חד פעמית של הארץ, אלא נתינה של הרצון, שהיא נתינה מתמשכת.

ניתן להמשיל זאת לאיש ואשה, שבכך שהם מתחתנים הם לא נותנים אחד לשני חפץ מסויים או הנאה מסויימת, אלא את הרצון שלהם להיות נשואים זה לזה. ממילא הנתינה היא לא נתינה חד פעמית, אלא היא נתינה שבני הזוג נותנים זה לזה במשך כל חייהם.

גם בגלות ה' רוצה לתת לישראל את הארץ

כיוון שעמון ומואב קיבלו ארץ, ממילא כאשר לקחו להם את הארץ – הארץ היא כבר לא שלהם. נתינת הארץ להם מורה על כך שה' נותן להם את הארץ, אבל הוא לא ממשיך לתת להם אותה כל הזמן, וממילא כאשר לוקחים מהם את הארץ היא כבר לא שלהם.

לעומת זאת, לישראל, ה' לא נותן רק את הארץ, אלא גם את הרצון לתת להם את הארץ. אמנם ה' רוצה שהארץ שהוא נותן לבני ישראל תהיה ארץ ה', ולכן אם בני ישראל עושים עבירות הם יוצאים לגלות. אבל העובדה שישראל לא יושבים בארצם לא מורה על כך שה' כבר לא נותן להם את הארץ. שכן ה' לא נתן לישראל את הארץ בפני עצמה, אלא נתן להם את הרצון שהם יעשו את ארץ ישראל לארץ ה' – ואת זה ה' עדיין רוצה. מה שבני ישראל לא יושבים בארצם לא מראה שה' לא רוצה שהם יתנהגו כמו שצריך וישבו בארץ, אלא מורה על כך שישראל לא מתנהגים כמו שצריך להתנהג בארץ ה'. אבל כיוון שה' עדיין רוצה שבני ישראל יתנהגו כמו שצריך ואז ישבו בארץ – מה שה' נתן לבני ישראל כלל לא השתנה בגלות. ה' נתן לבני ישראל את הרצון שהם יהיו בארץ ויעשו אותה לארץ ה', וה' עדיין רוצה את זה, ומה שבני ישראל לא יושבים בארצם לא משנה את הרצון הזה.

בנות צלפחד מתקנות את חטא אביהם

בפרשה כתוב שלאחר חטא המרגלים המעפילים רצו לעלות לארץ, והם הפסידו במלחמה ומתו. לכאורה, כיוון שחטאם היה שלא רצו להיכנס לארץ, ברצון שלהם להיכנס בכל זאת לארץ הם כיפרו על כך. אם כן, למה ה' לא עזר להם במלחמה?

התשובה לכך היא שכיוון שהם ניסו להיכנס לארץ כשה' לא רצה – ממילא הרצון שלהם את ארץ ישראל דומה קצת לרצון של עמון ומואב. עמון ומואב רוצים שתהיה להם ארץ, אבל לא מעניין אותם שה' רוצה לתת להם את הארץ, וכך גם המעפילים ניסו להיכנס לארץ כאשר ה' לא רצה לתת להם אותה.

יש דעה בחכמינו שצלפחד היה מהמעפילים. לפי זה, בנות צלפחד שרצו נחלה בארץ ישראל, אבל רצו שה' יצווה על כך, וברצונם העזו חידשו מצווה וגם זכו לנחלה בארץ ישראל – תיקנו בכך את עוון אביהם, שהיה מהמעפילים. המעפילים רצו להיכנס לארץ כאשר ה' לא רצה לתת להם אותה, ולעומת זאת בנות צלפחד רצו נחלה בארץ ישראל רק אם ה' רוצה בכך.

שבת שלום!

בית 'עוד יוסף חי'